

حقوق تطبیقی پارک‌های ملی ایران و منحیره گاه‌های زیست کره جهان

تألیف

بهزاد فلاح

سرشناسه	: فلاح، بهزاد، ۱۳۶۰ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق تطبیقی پارک‌های ملی ایران و ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره جهان / تألیف بهزاد فلاح.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: [۱۷۰] ص: عکس، نمودار، نمونه.
شابک	: 978-600-114-728-9
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۶۳] - ۱۶۶.
موضوع	: پارک‌ها و مناطق حفاظت‌شده ملی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: National parks and reserves -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: National parks and reserves پارک‌ها و مناطق حفاظت‌شده ملی
موضوع	: Environmental law -- Iran حقوق محیط‌زیست -- ایران
موضوع	: Environmental law, International حقوق بین‌الملل محیط‌زیست
موضوع	: Biosphere reserves زیست‌کره -- ذخیره‌گاه‌ها
موضوع	: Biosphere reserves -- Iran زیست‌کره -- ذخیره‌گاه‌ها -- ایران
موضوع	: Comparative law حقوق تطبیقی
رده‌بندی کنگره	: ۳۹۶ ق/ف ۳۱۳/۷ KMH
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۰.۴۲۰۹۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۳۷.۶

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لبافی‌نژاد - نرسیده به میدان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن: ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵-۶۶۴۹۰۵۸۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی - شعبه ۱۰۲ - ۶۶۴۱۰۲۰

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹۲ - نم: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۷۵۵۹۱۰

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیکی: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

حقوق تطبیقی پارک‌های ملی ایران و

ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره جهان

بهزاد فلاح

چاپ اول: ۱۳۹۶ تیراژ: ۵۰۰ جلد قیمت: ۱۴۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978- 600 -114-728-9

شابک: ۹-۷۲۸-۱۱۴-۶۰۰-۹۷۸

مقدمه.....	۱۵
فصل اول - مفاهیم و کلیات.....	۱۹
مبحث اول: تبیین مفاهیم.....	۲۱
گفتار اول: مفهوم حقوق محیط‌زیست.....	۲۱
گفتار دوم: اجلاس استکهلم ۱۹۷۲.....	۲۴
گفتار سوم: اجلاس ریو ۱۹۹۲.....	۲۵
گفتار چهارم: اجلاس جهانی ریو + ۲۰، ژوهانسبورگ ۲۰۰۲.....	۲۶
گفتار پنجم: مفهوم پارک ملی.....	۲۹
گفتار ششم: تعاریف علمی و پارک ملی.....	۲۹
مبحث دوم:.....	۳۳
گفتار اول: تاریخچه پارک‌های ملی ایران.....	۳۳
گفتار دوم: تاریخچه پارک‌های ملی در ایران.....	۳۵
گفتار سوم: تعریف پارک ملی و تاریخچه و مشخصات پارک‌های ملی.....	۳۷
مبحث سوم:.....	۳۸
گفتار اول: تعریف، مشخصات و تاریخچه ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره ایران و جهان.....	۳۸
گفتار دوم: اهداف ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره.....	۴۳
گفتار سوم: انتخاب، طراحی فنی - تکنیکی و ناحیه‌بندی ذخیره‌گاه زیست‌کره.....	۴۷
گفتار چهارم: نکات اساسی در مدیریت ذخیره‌گاه زیست‌کره.....	۵۲
گفتار پنجم: چه کسانی از تأسیس ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره منتفع می‌شوند؟.....	۵۵
فصل دوم - جایگاه پارک‌های ملی در محیط‌زیست ایران و بررسی عملکرد دولت در آن‌ها.....	۵۷
مبحث اول: اهمیت‌ها.....	۵۹
گفتار اول: اهمیت حفاظت از پارک‌های ملی.....	۵۹
بند اول: اهمیت حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری.....	۶۰
بند دوم: اهمیت مدیریت صحیح منابع طبیعی.....	۶۱
بند سوم: اهمیت بهره‌وری آموزشی و تحقیقاتی.....	۶۱
بند چهارم: اهمیت بهره‌وری اقتصادی.....	۶۲

مبحث دوم: چالش‌ها.....	۶۲
گفتار اول: بررسی عملکرد دولت جمهوری اسلامی ایران نسبت به پارک‌های ملی.....	۶۲
بند اول- حاکمیت به عنوان مانع توسعه پایدار.....	۶۵
بند دوم- غلبه فعلی رویکرد فرمان و کنترل در ایران.....	۶۵
بند سوم- فقدان رویکرد مشارکتی.....	۶۶
بند چهارم- پرهیز از بودن حفاظت از محیط زیست و عدم تلفیق مسائل زیست محیطی و اقتصادی.....	۶۷
بند پنجم- ابهام در درک اهداف ایجاد پارک‌ها و مفهوم استفاده مناسب از آن.....	۶۹
بند ششم- اتخاذ رویکردهای طبیعت محور صرف و عدم تلفیق مسائل توسعه اقتصادی و اجتماعی و فنی.....	۶۹
بند هفتم- تعارض لایحیت‌های سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با سازمان محیط زیست از حیث گردشگری و طبیعت (اکو توریسم) پارک‌های ملی.....	۷۰

فصل سوم- حقوق تطبیقی محیط زیست در پارک‌های ملی..... ۷۳

مبحث اول: تحلیل اسناد بین الملل و قوانین داخلی مرتبط با حفاظت پارک‌های ملی.....	۷۵
گفتار اول: اسناد بین الملل و تعارض مرزهای داخلی.....	۷۵
مبحث دوم: ایجاد کمیسیون توسعه پایدار در عرصه بین الملل و امکان تأسیس ارگان‌های بین وزارتی در حقوق داخلی ایران جهت مدیریت پارک‌های ملی.....	۷۷
مبحث سوم: معاهده الزام آور تنوع زیستی در عرصه بین الملل و قانس آن با قوانین شکار و صید و نظام جامع دام پروری در عرصه حقوق داخلی.....	۸۰
مبحث چهارم: تعارض صلاحیت‌های وزارت جهاد کشاورزی و سازمان محیط زیست در خصوص مسائل دامی، گیاهی و محیط زیست انسانی.....	۸۱
مبحث پنجم: تعارض صلاحیت‌های سازمان محیط زیست با وزارت جهاد کشاورزی در تعارض واژه‌های "دام" و "حیات وحش".....	۸۲
مبحث ششم: تعارض صلاحیت سازمان محیط زیست با سازمان‌های دام پزشکی، منابع طبیعی و شهرداری‌ها از حیث تلفیق مسائل اقتصادی با مسائل زیست محیطی.....	۸۳
گفتار اول: سلامتی و بهداشت محیط.....	۸۴
گفتار دوم: تهدید علیه بهداشت عمومی.....	۸۴
گفتار سوم: مفهوم جرم زیست محیطی.....	۸۵
گفتار چهارم: تهدید علیه بهداشت عمومی و تحلیل ماده ۱۲ قانون نظام جامع دام پروری در باب حفاظت، تکثیر و حمایت از گونه‌های در معرض خطر انقراض.....	۸۹

- ۹۴..... (۱) از عصر مشروطیت تا انقلاب اسلامی (کشاورزی از جنگل تا جهاد).....
- ۱۰۱..... (۲) عوارض قبل از کشتار دام و طیور از انقلاب تا جهاد سازندگی (حقوق شهری).....
- ۱۰۹..... ۳ - عوارض قبل از کشتار دام و طیور از جهاد کشاورزی تا کنون (حقوق روستایی).....

۱۱۷..... نتیجه گیری.....

۱۲۲..... ضمایم.....

۱۲۹..... اعلامیه استکهلم در مورد محیط زیست بشری، اجلاس استکهلم ۱۹۷۲.....

۱۲۹..... «بیانیه کنفرانس «از مان ملل درباره محیط زیست و انسان».....

۱۳۶..... متن انگلیسی به ۱. کهلیم.....

۱۴۴..... قانون شکار و صید.....

۱۵۶..... قانون نظام جامع دامپروری کشور.....

۱۶۵..... منابع.....

www.ketaboo.ir

مقدمه

پارک‌های ملی و ذخیره گاه‌های زیست کره علاوه بر ارزش‌ها و ظرفیت‌های طبیعی خود، در مجموع با ابعاد گسترده، جامع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، واجد ارزش‌های زیست‌محیطی اعم از انسانی و طبیعی می‌باشند؛ بدان معنی که علاوه بر جنبه‌های طبیعی حفاظت از گونه‌های گیاهی و جانوری در معرض انقراض و همچنین حفاظت از منابع غیر جاندار از قبیل کوه‌ها و رودخانه‌ها، دریاچه و تالاب‌ها و ... می‌توانند توأم با اهداف برنامه‌های توسعه پایدار سازمان ملل متحد از جنبه‌های انسانی نیز مثل گردشگری، مویبانات پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر منطقه را فراهم آورند؛ به نحوی که نه فقط ساکنین محلی بلکه جامعه بین‌الملل نیز از طیف وسیع موهبت‌های الهی آن بهره‌مند گردد.

این کتاب با نگاهی تطبیقی به جنبه‌های حفاظتی پارک‌های ملی و انتظاراتی که طبق موازین بین‌المللی از جنبه‌های حمایتی پارک‌ها و ذخیره گاه‌های زیست کره، رود، ضمن بررسی تفاوت‌های زیست کره و پارک‌های ملی و تبیین وضعیت و کاستی‌های موجود در پارک‌های ملی کشور و تحلیل قوانین زیست‌محیطی حقوق داخلی مرتبط با پارک‌ها و ذخیره گاه‌های زیست کره، راهکارهای حقوقی لازم جهت توسعه همه‌جانبه پارک‌های ملی را در راستای اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد بیان نموده است. صرف نظر از اینکه افراد وابسته به دولت، اعضای سازمان جهانی جهانگردی را تشکیل می‌دهند، در حقوق بین‌الملل عمومی تنها دولت‌ها هستند که می‌توانند موضوع تعهدات بین‌المللی قرار گیرند. حقوق محیط‌زیست شاخه‌ای از حقوق بین‌الملل عمومی است که تعهدات دولت‌ها پس از انعقاد معاهدات زیست‌محیطی در عرصه بین‌الملل بسته به نوع نظام حقوقی و حقوق اساسی و همچنین بسته به پذیرش نظریه‌های یگانگی و دوگانگی در هر

کشور به یکی از اشکال تعهدات خود اجرا و یا غیر خود اجرا^۱ در حقوق داخلی قابل اجراست. به عبارت دیگر در برخی کشورها تعهدات خود اجرا بدون نیاز به تشریفات خاص فوراً در حکم قانون برای قوای اجرایی و قضایی آن کشور لازم الاجراست ولی تعهدات بین‌المللی غیر خود اجرا نیاز به تشریفات خاص قانونی دارد تا جذب حقوق داخلی گردد. عمده تعهدات زیست محیطی بین‌المللی در حقوق داخلی کشور ما در تقسیم‌بندی دسته دوم قرار دارند و به دلیل تشریفات جذب، حداقل در مورد آنچه موضوع این کتاب قرار گرفته است به نظر می‌رسد با وجود هدف مشترک وضع قوانین بین‌المللی و داخلی، در عمل این دودسته تعهدات هماهنگ نباشند. به طور مثال چنانچه در پارک‌های ملی رابطه میان گردشگری را به عنوان بزرگ‌ترین صنعت جهان با محیط زیست مطالعه نماییم از یک طرف بر اساس تعاریف و مفاهیم توسعه پایدار گردشگری و طبق اصول توسعه پایدار شعار جهانی اندیشیدن و محلی عمل کردن، می‌بایست تعامل و یکپارچگی نیازهای توسعه و نیازهای حفاظت از محیط زیست (محدودیت‌ها) هر دو مدنظر دولت‌ها باشد و از طرف دیگر طبق حقوق داخلی کشورمان و اصل حقوقی انطباق که یکی از اصول مهم حقوق عمومی و لازم‌الاجراست چنانچه نیازها و منافع عمومی دائماً در حال تفسیر و دگرگونی است به همین خاطر دستگاه‌های حاکماتی عمومی موظف‌اند خدماتی را که به جامعه ارائه می‌دهند متناسب با نیازها و مقتضیات روز باشد که نهایتاً مباحثی تحت عنوان توسعه صحیح زیرساخت‌ها و ملاحظه ظرفیت محیط زیست و چنانچه گردشگری پایدار که تاکنون نسبت به پارک‌های ملی ناگفته و مسکوت مانده مطرح می‌گردد. از جنبه کاربردی این کتاب، مطالعه وضعیت موجود پارک‌های ملی با آنچه در طرح‌های سازمان میراث فرهنگی تحت عنوان مناطق نمونه گردشگری، آینده پارک‌های ملی را پیش‌بینی کرده، نشان می‌دهد که سازمان محیط زیست به دلیل اتخاذ سیاست‌های حفاظتی و پافشاری بر اصل پیشگیری که قاعده طلایی^۲ حقوق محیط زیست است با اعمال قوانین سخت‌گیرانه حفاظت از گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض خطر انقراض، اجرای طرح‌های توسعه گردشگری سازمان میراث فرهنگی و گردشگری

۱. شیلتون، دینا - کیس الکساندر، (۱۳۸۹)، مترجم عبدالهی دکتر موسی، کتابچه قضایی حقوقی محیط زیست، چاپ اول:

تهران: انتشارات خرسندی، سال ۱۳۸۹، ص ۶۵.

۲. استوار سنگری، کوروش، امامی محمد، (۱۳۹۳). حقوق اداری جلد ۱ و ۲، تهران انتشارات نشر میزان

را برای پارک‌های ملی مطلوب نداند و در عمل به نظر می‌رسد میراث فرهنگی و گردشگری با میراث طبیعی بیشتر در تقابل‌اند تا تعامل و به دلیل همین عدم هماهنگی این دو میراث ملی، توسعه پایدار مسکوت باقی‌مانده و از هر دو جنبه توسعه میراث فرهنگی و گردشگری و توسعه میراث طبیعی، طرح‌های توسعه پایدار پارک‌های ملی با وقفه مواجه شده‌اند. این کتاب با روش و نگاهی کاربردی، توسعه پایدار پارک‌های ملی را با دو ایده محوری یعنی: (۱) توسعه پایدار گردشگری (انسانی) و (۲) توسعه پایدار طبیعی مورد مطالعه قرار داده و نهایتاً در پی پاسخ به این پرسش‌ها است که چنانچه اجرای معاهدات بین‌المللی و حقوق داخلی با توسعه پارک از هر دو جنبه امکان‌پذیر باشد: (۱) آیا پارک‌های ملی ایران ظرفیت الحاق به ذخیره گاه‌های زیست کره جهان را دارند؟ (۲) آیا پارک‌های ملی ایران، مناطق حفاظت شده اند یا حمایت شده؟ (۳) آیا پارک‌های ملی می‌توانند شامل مناطق گردشگری باشند؟

کتاب پیش رو در قالب سه فصل در مجموع پیرامون قوانین داخلی و مقررات و موازین بین‌المللی حاکم بر پارک‌های ملی و ذخیره گاه‌های زیست کره گردآوری شده است. فصل اول کلیات و مفاهیم حقوق محیط‌زیست اختصار یافته است. در فصل دوم جایگاه پارک‌های ملی در محیط‌زیست ایران و مشخصات و تاریخچه ذخیره گاه‌های ایران و جهان و بررسی عملکرد دولت در پارک‌های ملی ایران تشریح شده و در فصل سوم مطالبی پیرامون تحلیل اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی مرتبط با پارک‌های ملی ارائه گردیده است. مطالعه تطبیقی نمونه‌هایی از تعارض صلاحیت‌های سازمان حفاظت از محیط‌زیست با سایر دستگاه‌های دولتی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.